

Hva er demokrati?

Taler

H. O. Christophersen

Dato

21 august 1945

Sted

NRK radio

- 1 Hva er demokrati? Dette spørsmål burde skjære seg som en kniv inn i våre samvittigheter. Så lenge har vi tilbudt demokratiet med munnen at vi har glemt å fatte det med hjertet og forstanden. Derfor har mange av oss ikke lenger noe klart bilde av hva det skjuler seg bak dette ords fasade. Derav kommer det at
- 5 enkelte som ikke egentlig hører hjemme hos oss, har kunnet snike seg inn og late som om de følger vår tro, mens de i virkeligheten har hatt ganske andre mål. Denne lefling med demokratiet har vært til ubotelig skade for dets idé og praksis. Særlig pågående var den etter den forrige verdenskrig. Men vi har også under denne krig sett slike tilnærmelser, riktignok av en litt mer tilslørt art, og vi
- 10 kommer ganske sikkert til å oppleve liknende knefall i den nye etterkrigstid. Saken er jo den at demokratiet, som like før den siste krig hadde en forfallstid, gjennom krigen har bevist sin levedyktighet. De som latterliggjorde og forfulgte det i førkrigstiden, og som forsøkte å knuse det i den siste krigen, ligger nå i støvet. Demokratiet er på nytt blitt en ettertraktet arving til heder og makt. Nye
- 15 beilere vil derfor komme, men ikke alle med ærlige hensikter. Det gjelder at vi i tide kommer overens med oss selv om de ufravikelige krav vi må stille til dem som vil dele arven og æren med oss. En ting skal vi se klart: vi har mestret den nazistiske farsott, og de dype sår den har satt i oss, er ved å leges. Men en slik pest kan aldri med ett slag renses helt ut. Intet rettsoppgjør, skarpt eller slapt, kan
- 20 redde oss her. Det eneste som kan berge oss inn i framtiden, og gjøre den svekkete rekonvalesent, som bare snakker om sin egen sykdom, til en aktiv og kraftig mann, er de positive tiltak vi fra nå av gjør for å styrke vår ånd og klare våre begreper. Det må en stadig sjelelig vaksine til skal vi oppnå full trygghet mot sykdommen. Vi må også se klart at politikk ikke bare er drøfting av
- 25 samfunnsproblemer og gjennomføring av mer eller mindre heldige løsninger. Alt dette blir mekanisk og dødt dersom vi ikke også i vårt politiske liv makter å skape den lidenskap for det gode som alene har evnen til å smelte de harde elementer som ellers blir liggende som slagger og hindre forbrenningen. Like før den siste krigen så det ut som om demokratiet var i ferd med å oppgi ånden. Så

kom det langsomt til live igjen, hjulpet av kunstig åndedrett, lik en som har vært nær ved å omkomme. Nå står det atter på friske føtter, men det er ikke skjedd bare ved egen hjelp. Skal det bli helt frigjort og sterkt i framtiden, må det finne tilbake til seg selv og øse av sine egne kraftkilder. Og da må vi ikke glemme at

35 ingen teknisk beredskap, ingen ekspertise, hjelper dersom den ikke følges av en åndelig innblesing. Lidenskapene er farlige makter i politikken. Men vi får aldri bukt med de onde lidenskaper dersom vi ikke tar de gode lidenskaper i bruk. Det låke renses ikke ut bare med argumenter og paragrafer. Hvor gode og velmenende de enn måtte være, vil de blåses uimotståelig bort som agner for

40 stormen dersom de ikke selv bæres oppe av et like kraftig uvær. De store spørsmål som venter på oss, vil ikke finne sin rette løsning, de store saker som skal reises, vil ikke få sin rette gjennomføring dersom vi ikke i tillegg til det sunne, saklige arbeid kan skape en korstogsjubel omkring dem med åndelige midler. Hele vårt politiske maskineri med de mange hjul, all vår trenete

45 sakkyndighet vil ikke bringe oss ett skritt framover dersom vi ikke makter å få fram den rette temperatur i atmosfæren omkring de store saker. I sin tale ved Wergelandsstøtten brukte Bjørnson dette uttrykk: den sinnsfylde hvori forestillingene virkeliggjøres. Også i vår politiske bevissthet trenger vi en slik sinnets fylde som kan gjøre sakene virkelige og nære for oss.

50 Når vi i dag spør: Hva er demokrati? - så tenker vi ikke så meget på hva det er i øyeblikket, eller hva det var umiddelbart før den siste store krigen. Vi tenker først og fremst på framtiden: Hva må vi gjøre demokratiet til, for at det skal kunne leve og være trofast mot seg selv? Og når vi stiller spørsmålet slik - og

55 enhver annen spørsmålsstilling er akademisk - er det vi må begynne med å si at demokratiet kan ikke gjøres til det det skulle være, uten lidenskap og kjærlighet, uten fantasi og tro. Makter vi ikke å mobilisere de store åndelige makter som er i de gode mennesker, for det som er folkestyrets idé, og som bør bli dets praksis, vil det på nytt slumre inn, og forkalkningen vil bre seg i dets årer og organer. Og

60 neste gang kan frafallet bli så meget større, for da kan det hende at også de beste vil gi kampen opp som nytteløs. Vi må framfor alt ikke glemme at selv om vi har overvunnet på en lykkelig måte en farlig sykdom, så er rekonvalesent-tiden alltid en svekkelsesperiode da lumske ettersykdommer kan få en rask og rivende vekst.

65 Det har vært maktpåliggende å få framhevet så sterkt at uten lidenskap for det gode kommer demokratiet ingen vei. Heri ligger riktignok ingen karakteristikk av demokratiet, bare en visning av en uomgjengelig nødvendig forutsetning for det. Uten denne innblesing av ånd er demokratiet en død konstruksjon; med

70 den er det en virkende kraft. Dersom spørsmålet "hva er demokrati" også
omfatter spørsmålet "hva er nødvendig for at demokratiet skal fylle sin
oppgave", så er det riktig å ta dette med her. Og uten at spørsmålet stilles i denne
vide form, synes det å ha liten interesse. Hvem gidder vel i den lidenskapenes
stormtid vi nå opplever, sette et museum på paragraf?

75

Men har vi først hevdet med så stor styrke at det må gå som et profetisk uvær
gjennom det nye demokrati for at det skal svare til sin hensikt, vil vi også måtte
peke på de kilder det må øse av for å bli den virksomme kraft vi ønsker å gjøre
det til. Da må vi ikke glemme at staten og samfunnet ikke dekker hele
80 menneskelivet; det ligger noe forut for og bakom den politiske og sosiale
sammenheng som mennesket befinner seg i. Det er på disse felter, som ikke
beherskes av stat og samfunn, at de rikeste kilder til den politiske ånd finnes. Fra
kunst og diktning, fra forskning og religiøs tro, fra hele den instinkt- og
fornuftbårne virksomhet som ligger utenfor Staten, som i sitt vesen er en
85 primær kraft selv om politiske og sosiale forhold titt kan sette et stempel på dens
utvortes former, flyter det strømmer inn i det politiske liv. Men kanalene som
disse strømmer naturlig følger, blir ofte grumset til og må stakes opp på nytt for
å hindre forstoppelse. Vi står for øyeblikket foran et slikt oppmudringsarbeid,
og vår framtidige trivsel avhenger først og fremst av den ærlighet og grundighet
90 vi her formår å gå til verks med. Men det gjelder til like å få disse strømmer til å
flyte sammen i et bredt leie, så de ikke hver for seg av spinkelhet fortaper seg i
sannet. Vårt vesterlandske demokrati har rike inspirasjonskilder i den kristne
tro, i det metodiske vitenskapelige arbeid og i det rettsinstinkt som gjør at vi
umiddelbart bøyer oss for lovens herredømme, for det som engelskmennene
95 kaller "the rule of law". Men det gjelder at disse krefter, at tro, viten og naturlig
rett samler seg om det mål de har felles, og ikke ødes i en ørkesløs strid om
hvordan dette felles mål skal begrunnes.

Den første forutsetning for et levedyktig demokrati er altså en åndelig vekkelse
100 og en samling av de krefter utenom staten som alene er i stand til å holde ånden
våken. Men skal denne vekkelse ikke bare bli et sjelelig opprør, men en kraft som
fører til praktiske resultater, er det også klart at vi må forstå det system som den
skal avgi sin energi til. Uten den olje og det drivstoff som ånden gir, vil
maskineriet gå tørt, og stanse eller sprenges. Men olje og drivstoff er ikke
105 tilstrekkelig til å sikre en jevn drift; dertil kreves også innsikt i maskineriets
mange deler og en god pleie av hvert enkelt hjul. Det demokratiske system er
ikke så like til å forstå som diktaturet; det har meget av tilfeldighet, av

hjemmelagethet, av netthendt oppfinnsomhet ved seg. Det krever derfor større
110 nennsomhet i behandlingen. Men denne varsomme røkt, som er nødvendig
fordi demokratiet mer er en levende organisme enn et vidunder av mekanisk
effektivitet, blir mulig bare hvis de som passer denne organisme, forstår dens
oppriinnelse og vekstgrunnlag. Når vi derfor spør "hva er demokrati", er det ikke
nok å peke på den kraft som beliver og driver det, og det er heller ikke nok å
115 beskrive de forskjellige organer som det består av, vi må også definere de ideer og
prinsipper som denne kraft har utkrystallisert seg i, og som disse organer er mer
eller mindre effektive legemliggjørelser av. Demokratiet må få sin ideologi til
forklaring av og forsvar for seg selv.

120 Vi har sett, like før og under den siste krigen hvor mektig et våpen en ideologi
kan være i den politiske kamp. I det forberedende stadium av den store strid var
det ideologiene som var diktaturenes virksomste våpen. Vi har ikke råd til å la
denne side av vårt forsvar ligge nede. Årsaken til at vi fant oss så villig i den
ideologiske avrustning som før krigen foregikk så uhindret innenfor de
125 demokratiske samfunn, var delvis den at vi av den teoretiske marxisme var blitt
forledet til å tro at det var de økonomiske produktivkrefter som var de primære
årsaker til alt som skjedde i samfunnet. De siste års begivenheter har vist at
ånden og ideen har en farlig makt i det politiske liv, at de ofte er sterkere enn de
materielle krefter, og at vi derfor til enhver tid må sørge for å ha vårt ideologiske
130 arsenal i orden. Denne ideologiske gjenrustning må vi foreta nå, og den er like sa
nødvendig som den militære. Men da må vi vokte oss for å etterligne de
nazistiske og fascistiske propagandametoder. Vi har ingen mulighet for å skape
en så fasttømret ideologi som diktaturene. Vi har ingen politiske setninger som
vi kan si er ugjendrivelige. Hver enkelt av de ideer som vårt frie folkestyre er
135 bygd på, inneholder en påstand som vi ikke kan levere noe bevis for. Og hva mer
er, disse ideer har ingen systematisk sammenheng med hverandre.

Det vi har å bygge på, er en rekke mer eller mindre innbyrdes
usammenhengende trossetninger og klokskapsformularer, skapt av instinkt og
140 erfaring, som ikke i seg selv er umiddelbart innlysende. Vi bør med andre ord
ikke tale om en demokratisk ideologi; ideologi er i det hele tatt et grumset ord;
da kunne vi mer passende tale om en demokratisk trosbekjennelse. Men nettopp
fordi våre politiske ideer har en slik karakter av ubevislighet, må vi pleie dem
desto omhyggeligere, som en gartner der luker bort ugresset og beskærer de edle
145 vekster. Staten må hjelpe til i dette arbeid gjennom sine mer eller mindre frie
institusjoner, som skole, kirke, kringkasting, men den må ikke binde det til

bestemte baner, for da får vi statsdrevet propaganda der hvor vi burde ha fri diskusjon.

150

Det ville ikke ha noen hensikt i denne forbindelse å forsøke å gi en uttømmende katalog over de setninger som kan sies å utgjøre den demokratiske trosbekjennelse. Det som det her er viktig å presisere, er den hovedfunksjon som Staten har i et demokratisk samfunn. På dette punkt inntar det demokratiske system en karakteristisk mellomstilling mellom den senere tids diktaturer og den opprinnelige kommunistiske teori. Nazismen og fascismen krevde at den enkeltes liv helt og holdent skulle domineres og absorberes av staten; staten og menneskelivet hadde samme utstrekning; intet område av menneskelivet skulle være fritt for staten. Og dette var et forhold som skulle vare ved -- ikke bare et gjennomgangsstadium. De nye diktaturer la dermed hovedvekten på staten, og det gjorde de ikke bare når det gjaldt forholdet mellom staten og individet, men også når det gjaldt forholdet mellom staten og det vi i litt rommeligere forstand kaller samfunnet. Det var ikke bare individet som helt skulle oppslukes av staten, men også individenes mer eller mindre statsfrie organisasjoner. Derav fulgte læren om den korporative stat, hvis bærende tanke var at de etiske og økonomiske organisasjoner skulle bli politiske. Det var denne tanke som hos oss ga seg uttrykk i nazistenes mislykte forsøk på å skape et nærings- og et kulturting. Den opprinnelige kommunisme gikk til den motsatte ytterlighet; den så på staten som et politisk instrument av forbigående art, som noe som var nødvendig i et overgangsstadium, men som senere ville forsvinne. Mens de nye diktaturer la hovedvekten på staten, la kommunismen hovedvekten på samfunnet. riktignok i en bestemt, d. v. s. kommunistisk utforming. Men både i den fascistiske og nazistiske stat og i det kommunistiske samfunn fikk individet en meget beskjeden plass. Det var i begge systemer en tendens, tydelig uttalt i fascismen og nazismen, ikke fullt så klart i kommunismen, til å hevde at mennesket var til for statens eller for samfunnets skyld. Det demokratiske syn henfaller ikke til noen av disse ytterligheter. Det hevder bestemt at mennesket er det primære, og at staten og samfunnet er til for dets skyld, ikke omvendt. Men det hevder like bestemt at staten, hvor begrenset dens område enn måtte være, er en varig nødvendighet, ikke en maktbærer som etter en tid skal forsvinne. Staten skal ikke være alt; den skal heller ikke noen gang bli intet. Den skal nødvendigvis alltid være noe, men hvori dette "noe" består, og hvor omfangsrikt det er, er gjenstand for diskusjon.

185 Stort sett er det vel riktig å si at staten etter det demokratiske syn aldri kan bli det

vesentlige i livet for den store masse av mennesker. Den skal holde seg i bakgrunnen, og først og fremst skape betingelser for alle individers frie vekst og utfoldelse. I visse kritiske tider, når det er krig eller andre unormale tilstander, 190 må den komme fram i forgrunnen av individenes liv. Men så snart krisen er over, må den igjen trekke seg diskret tilbake. Det er uforenlig med demokratiets ide dersom staten benytter krisen til å skaffe seg utilbørlig makt. Det kan høres paradoksalt, men det er likevel sant, at den tid som følger etter en krise, alltid er kritisk for selve demokratiet. Vi opplever en slik tid nå, og vår tro på det 195 framtidige demokrati avhenger i ikke liten utstrekning av hvordan det vil greie den normaliseringsprosess som gradvis skal føre de folkestyrte stater tilbake til god og rett demokratisk praksis.

Statens funksjon blir altså innenfor det demokratiske system sterkt begrenset. 200 Hvor grenselinjen skal trekkes, vil ikke kunne fastslås en gang for alle, men må til enhver tid være gjenstand for diskusjon; det er i grunnen dette problem som i forskjellige saklige forbindelser er hovedpunktet i den politiske kamp i de demokratiske land. Kampen føres både på det etiske og på det økonomiske område.

205 På det etiske område har staten i følge det demokratiske syn en dobbelt oppgave. På den ene siden må den sørge for å skape den rettssikkerhet som er en nødvendig betingelse for at dens borgere i det hele tatt skal kunne ha en sosial eksistens. På den andre siden har den plikt til å sørge for at de enkelte individer 210 får det mål av fysisk og åndelig oppdragelse og opplæring som må til om de skal kunne utfolde seg som selvstendige mennesker. Begge disse oppgaver er delikate, og vi har i den senere tiden sett hvordan det går når staten enten forsømmer eller misoppfatter dem. Med hensyn til rettssikkerheten er det ikke nok at lovene holdes; et effektivt politi kan ikke alene skape noen rettsstat. Hovedspørsmålet 215 er hva slags lover det er som holdes; slik kan jo "lovene" være, og det har den siste tid klart vist oss, at lovbrudd er mer moralsk enn lovlydighet. Gode lover er følgelig en nødvendig forutsetning for en virkelig rettsstat; derfor må demokratiet, som ser det som en hovedoppgave å skape en slik rettsstat, dra omsorg for at lovgivningen skjer på den rette måten.

220 Hva gode lover er, og hvordan man best når fram til dem, er igjen vanskelige spørsmål, som ikke kan besvares kategorisk, med påstander som utelukker alle andre muligheter. Ut fra vår demokratiske overbevisning hevder vi at gode lover oppnår vi best når hele folket direkte eller indirekte er med på å gi dem; men

dette er en tro som vi ikke kan bevise. Tvertimot vil mange hevde, og ikke uten skinn av rett, at de lover man drøfter seg fram til i forsamlinger, ofte blir utvannet og utilstrekkelige. Her må vi imidlertid vokte oss for å gi etter for den effektivitetsdyrkelse som i denne rasjonaliseringens tidsalder har vunnet så

230 mange disipler.

Målet for et demokratisk samfunn er å gjøre folk lykkelige i samliv. Men den menneskelige lykke er irrasjonell, den unnviker fornuftens bestemmelse. La oss ikke i forblindet beundring for en falsk effektivitet ta bort fra samfunnslivet det

235 slingringsmonn av tilfeldighet som svært ofte er den menneskelige lykkes rette jordsmonn. Det nytter ikke å styre med passer og linjal. Vi må huske på at menneskene er og blir ufullkomne, og like så forfeilet som det ville være å sette en normal sko på en vanskapt fot, like galt er det å tvinge en ufullkommen masse til å leve etter såkalte "fullkomne" lover. Det er ikke de "fullkomne" lover

240 som er gode, men de lover som passer menneskene, og som spenner deres evne på en naturlig og stimulerende måte. Slike lover kan bare disse mennesker selvgi, for bare de vet hvor skoen trykker. Det folkelige selvstyre som dette munner ut i, er hovedprinsippet i demokratiet, og det viser hvor levende og menneskelig denne styreform er, men også hvor ømtålelig den er, og hvor tung å mestre.

På det etiske område har det ikke vært så vanskelig å holde staten i sjakk, vanskeligere har det vært på det økonomiske område, og på dette felt er kampen mellom de forskjellige syn og interesser bitrest innenfor demokratiet. Mer og mer har Staten trengt seg fram i forgrunnen av det økonomiske liv, og det har

250 vært vanskelig å finne et sikkert kriterium for hva som er gagnlig og hva som er uheldig i denne framtrengning. Her igjen er det rette mål av statsdrift avhengig av den foreliggende situasjon. Så lenge den økonomiske regulering fremmer friheten og øker summen av individenes muligheter for fri utfoldelse, så lenge er den i pakt med det frie folkestyre. Men i det øyeblikk den blir en hemsko for

255 den aktive frihet, kommer den i konflikt med det ekte demokrati. Noe mer presist kan man ikke si om dette. Her er man prisgitt de aktive politikeres takt og klokskap, og først og sist deres redelige vilje. En ting blir imidlertid mer og mer klart: selv bekjennelsestro sosialister ser ikke lenger på den nys så foraktete politiske liberalisme som en fiende, men som en mer og mer uunnværlig

260 forbundsfelle. Den krise vi har gjennomlevd, har gjort det klart for oss at det er den gamle liberalismes hovedprinsipper om åndsfrihet og rettssikkerhet som er kjernen i vårt demokratiske system. Dette er hovedsaken. De økonomiske sikkerhets- og effektivitets-krav må bedømmes ut fra sin virkning på disse

265 vesentlige goder. Men man kan ikke på forhand si at det er noen nødvendig
indre motsetning mellom den politiske liberalisme og den økonomiske
sosialisme.

Det er særlig to krav som med stor styrke er blitt gjort gjeldende overfor
270 demokratiet i den senere tids diskusjoner. På den ene siden har man krevd plass
for sakkyndigheten, og på den andre siden for det man har kalt for eliten i
samfunnet. "Ekspertene" og "de beste" må fram i første rekke av det politiske liv,
har det vært hevdet med lidenskap og kraft fra mange hold.

275 Det er klart at demokratiet, dersom det skal bli effektivt, må benytte seg av
sakkyndigheten. I nesten alle politiske spørsmål er det en indre kjerne som kan
belyses saklig. Det er ekspertenes oppgave, å foreta den utredning som er
nødvendig for at denne belysning skal være klar. Det er ikke noe som virker mer
nedbrytende på respekten for det politiske liv enn de lite saklige diskusjoner som
280 ofte føres om momenter som det står i menneskelig makt å legge klart i dagen.
Vi må her bruke all den sakkyndighet som står til vår rådighet. Og ekspertene
selv må gjøre hva de kan for å foregripe den politiske diskusjon på de felter hvor
de bør råde. Det er alltid viktig at et spørsmål som kan finne en tilfredsstillende
saklig løsning, blir løftet ut av politikken, helst før ukyndigheten får anledning
285 til å begynne å tukle med det. Men dette er ikke ensbetydende med at ekspertene
har noe særkrav på å styre i staten. De bør spille en viktig og nødvendig rolle,
men de må få sine oppgaver klart definert og begrenset; kjører man dem med for
slappe tøyler, kan de bli en fare i stedet for en drivende kraft. Eksperten ser ofte
med skylapper; han har titt øye bare for sitt eget mål og eier ikke den oversikt
290 over den samlede målsetning i samfunnet som alene kan gi likevekt til den
politiske vurdering. Fagmannens syn begrenses altfor ofte av hans fag. Det er
intet som i og for seg gjør det rimelig at han skal ha en større innflytelse på de
politiske avgjørelser enn den alminnelige mann. Kravet om at den faglige innsikt
skal bli politisk avgjørende, er derfor et krav som man i et demokratisk samfunn
295 må se på med stor skepsis.

I alle fall er situasjonen på mange felter nå ved å bli den at fagmannen, særlig når
han sitter på en framskutt plass i den offentlige administrasjon, kan få en nesten
utilbørlig makt, at han i kraft av sin stilling og sin spesielle innsikt kan få
300 herredømmet over et håndtak som kan bevege langt flere hjul i det politiske
maskineri enn han selv har oversikt over.

Det var demokratienes mangel på effektivitet som førte til kravet om at
305 ekspertene skulle få mer å si i statsstyret. Kravet om at de beste skulle styre,
hadde sin rot i det moralske forfall som før krigen ble mer og mer synlig i de
kontinentale demokratier. Dette krav synes så innlysende, men hvem er så "de
beste"? Vi skal ikke tenke oss lenge om før vi merker at vi her mangler et
avgjørende kriterium. Det er noe dunkelt og udefinerbart som foresvever oss når
310 vi snakker om eliten i samfunnet. Går man saken etter i sømmene, viser det seg
at de forskjellige individer har nokså forskjellige forestillinger om hvem de beste
er. Og når man ikke kan enes om dette som er hovedsaken, så er man i grunnen
like langt. Vi kan derfor ikke gi eliteprinsippet den samme sentrale plass i det
demokratiske system som det, riktignok i forvrengninger, har fått i de autoritære
315 samfunn. Like fullt er kravet om at de beste skal styre i staten, et krav som ikke
uten videre kan avferdiges av demokratiet. Vi kan bare ikke møte det på samme
enkle og lettvinne måte som diktaturene. Vi må lete oss fram mer av instinkt enn
etter en fast oppstukket vei. Vår sunne sans og vår gode vilje må være kart og
kompass for oss i den vanskelige orientering som skal føre oss fram til de gode
320 menn som vi alle er enige om bør styre i staten. Men disse menn behøver ikke
nødvendigvis å være de beste. Det er andre ting å gjøre i et samfunn enn å drive
politikk. For et demokratisk samfunn er det alltid sunnest når eliten er likelig
fordelt på de forskjellige områder. Staten er, som vi alt har sagt, ikke alt; det er
viktige felter utenfor dens område. Det er ikke minst fra de felter den skal hente
325 sin inspirasjon, den kraft som skal galvanisere den til liv. Og for å slutte der hvor
vi begynte, vil vi framheve på nytt, så sterkt som det står i vår makt å gjøre det, at
det er den lidenskap for det gode som er forut for og uavhengig av staten og
dens sanksjoner, som alene har evne til å løfte demokratiet opp fra mekanisk
åndløshet til åndelig liv. Dersom staten innenfor det demokratiske system ikke
330 kan bli en åndsmakt til det gode, har den forfeilet sin hensikt. Men skal vår
demokratiske stat bli en slik god makt, må vi alle være med, enten vi står
innenfor eller utenfor den egentlige politikk. Demokrati skal være et levende
samvirke mellom alle de krefter vi rår over av materiell og åndelig art.

335 Når dette er klart forstått, og vi alle vil være med på å virkeliggjøre dette
samvirke, blir vårt frie folkestyre og det demokratiske samfunn vi lever i, en
hjertesak for oss. Her ligger vår oppgave, og etter den tid vi har opplevd, er det i
grunnen et eventyr at ingen kan hindre oss i å gå løs på den. Men vi må vokte oss
for å tro at oppgaven er lett, eller at fienden er slått for alltid. Intet er farligere
340 enn å si som president Truman sa etter Japans kapitulasjon: "Dette er den dag
da nazismen dør". Nazismen og alt dens vesen er en evig lurende fare av samme

art som de tæringer som av og til bryter ut i våre legemer. Derfor må vi være på vakt, så den ikke sniker seg inn bakdøren etter at vi med bravur har kastet den ut hoveddøren. Samhold og vakthold er nødvendig dersom det skal gå slik som en annen av de Forente Staters presidenter, Abraham Lincoln, sa i en historisk stund, ordene står å lese på hans støtte i Frognerparken, "that government of the people, by the people, and for the people shall never depart from this world" - at styre av folket, ved folket og for folket aldri skal forsvinne fra denne verden.

Kilde

H. O. Christophersen: Hva er demokrati? Christian Michelsens Institutt, beretninger XI, 2, 1946.

Emner

Demokrati

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/hva-er-demokrati>